

Επ' αφορμής...

Η πρόσφατη τηλεοπτική ειδησεογραφία σχετικά με την υπό διερεύνηση του ΣΔΟΕ υπόθεση της εταιρίας Altec δεν θα μπορούσε παρά να αποτελέσει αφορμή για την αναφορά μας στο θέμα του ρόλου των μεγάλων ομίλων νέας τεχνολογίας, εξοπλισμού και υπηρεσιών, ως οχημάτων για την ανάπτυξη στη χώρα μας. Ο όρος έχει χρησιμοποιηθεί πολλές φορές καταχρηστικά, ταυτιζόμενος ενίοτε με την πρόσκαιρη ανάπτυξη της αγοράς, με τη λεγόμενη χρηματιστηριακή άνοιξη είτε με τις όποιες πωλήσεις και τους όποιους δείκτες. Συνθήκες αναγκαίες, όχι όμως ικανές να θεμελιώσουν ανάπτυξη σε στέρεες βάσεις. Χωρίς να προδικάζουμε τα αποτελέσματα ούτε της έρευνας που γίνεται, ούτε αυτών που λέγεται ότι θα ακολουθήσουν, οφείλουμε να επαναλάβουμε τη θέση μας ότι η ανάπτυξη αυτής της αγοράς τα χρόνια που πέρασαν δεν είχε στέρεες βάσεις και ότι ως εκ τούτου τα φαινόμενα που εκδηλώνονται σήμερα ήταν αναπόφευκτα.

Ο ρόλος των ομίλων πληροφορικής στην ανάπτυξη είναι διττός: Αφ' ενός παρέχουν στις άλλες εταιρίες ένα σύνολο επικοινωνιακών και πληροφορικών εργαλείων για την βελτίωση των διαδικασιών τους με παράλληλη μείωση του κόστους αυτών. Αφ' ετέρου, η πληροφορική αποτελεί από μόνη της ένα αντικείμενο που είναι το ίδιο φορέας της καινοτομίας, στο οποίο η δημιουργία νέας γνώσης και προϊόντων αποτελεί μηχανισμό ανάπτυξης της απασχόλησης και της ανταγωνιστικότητας.

Εκτός από την υποδομή (εξοπλισμός υλικού και επικοινωνιών), τα πεδία εφαρμογής της νέας γνώσης στον τομέα της πληροφορικής είναι πολλά, η δε πρόκληση βρίσκεται στη δημιουργία νέων πεδίων εφαρμογών η οποία απαιτεί μόνο ιδέες, γνώση, δημιουργικότητα, ελάχιστη υποδομή, ενώ δημιουργεί νέες και πλέον παγκόσμιες, αγορές. Είναι δε, μια από τις περιοχές όπου τα περιθώρια για δημιουργία προστιθέμενης αξίας είναι τεράστια, σε αντιπαράθεση με εκείνα της διακίνησης εισαγόμενου εξοπλισμού, αλλά και της προσαρμογής εισαγόμενων λύσεων. Το κατά πόσο κανείς εκτιμά ότι στην Ελλάδα υπήρξε ή υπάρχει η δυνατότητα παραγωγής λογισμικού που να αποκτήσει ισχυρή θέση στη διεθνή αγορά σε κάποιον νέο ή υπάρχοντα τομέα, συναρτάται με τη θέση εκάστου ως προς το αν τελικά η ευρωπαϊκή αυτή επαρχία αποτελεί ή όχι "Ψωροκώσταίνα". Ομως, δεχόμενοι τη δική μας θέση, ότι δηλαδή πράγματι υπάρχει τέτοια δυνατότητα και οφείλουμε όλοι να την αναδείξουμε από τη θέση του ο καθένας, δεν μπορούμε παρά να συμφωνήσουμε ότι η κατεύθυνσή μας πρέπει να είναι στην παραγωγή προϊόντων με δική μας αξία, αποτέλεσμα επένδυσης γνώσης και διορατικότητας.

Υπάρχουν πολλοί τρόποι να "συμφωνήσουν" όλοι με το προαναφερθέν και να ισχυριστούν ότι αυτό πράττουν, αλλά κάτι δεν επιτρέπει στις προσπάθειές τους να τελεσφορήσουν. Ανάμεσά τους, χαρακτηριστικός είναι "η ανάγκη για εισαγωγή των υπολογιστών σε όλες τις επιχειρήσεις", η οποία γέννησε τους μεταφορείς που αυτοαποκαλούντο εταιρίες πληροφορικής τη δεκαετία του 80. Άλλο γνωστό επιχείρημα της ίδιας πλευράς υπήρξε η "ανάγκη για την εισαγωγή κάποιου λογισμικού στις επιχειρήσεις (λογιστήριο, αποθήκη, μισθοδοσία) ακόμη και αν η τεχνολογία του ήταν 5 και πλέον χρόνια πίσω, πράγμα για το οποίο έφταιξε η εκπαίδευση". Αυτό χαρακτήριζε αρκετούς από τους επιχειρηματίες του χώρου την αρχή της δεκαετίας του 90. Όσο για το δεύτερο μισό της δεκαετίας εκείνης, "είχαμε ήδη μείνει πολύ πίσω και έπρεπε να εστιάσουμε τις προσπάθειές μας στην άντληση κεφαλαίων από το χρηματιστήριο για να καλύψουμε τη χαμένη απόσταση". Ακολούθησε η πτώση του κλάδου παγκόσμια, οι "Πύργοι" και η "διεθνής συγκυρία" και σήμερα βρεθήκαμε στο σημείο να διατυπώνονται

κατηγορίες για εικονικές τιμολογήσεις, παιχνίδια με μετοχές και πλείστες άλλες απάτες του κοινού ποινικού δικαίου τις οποίες μπορούν να διαπράττουν μόνο οι πολύ μεγάλοι, διότι οι μικροί είναι απασχολημένοι με την "τακτοποίηση των εκκρεμών φορολογικών τους υποθέσεων".

Η αλήθεια, δυστυχώς, είναι σκληρή: όλα τα προαναφερθέντα επιχειρήματα υπήρξαν δικαιολογίες ενός συνόλου επιχειρηματιών που στην πραγματικότητα λίγο ενδιαφέρονταν για τις προστιθέμενες αξίες και τις επενδύσεις σε γνώση και μάλιστα, κάποιοι από αυτούς δεν γνώριζαν καν το αντικείμενο περί του οποίου μιλούσαν. Μπήκαν σε μια αγορά "την κατάλληλη στιγμή" και εκμεταλλεύτηκαν στο έπακρο όλους τους μηχανισμούς πλουτισμού που τους προσφέρθηκαν, χωρίς όμως να δημιουργήσουν την υποδομή για ένα από τα συνθήματα της εποχής, τη "βιώσιμη ανάπτυξη". Για να μην τους αδικούμε, δεν ήσαν οι μόνοι που συμπεριφέρθηκαν έτσι. Με παρόμοιο σκεπτικό λειτούργησαν και οι επιχειρηματίες άλλων παραγωγικών κλάδων τη δεκαετία του 70 και του 80, χρησιμοποιώντας τα "πριμ εξαγωγών" για να χτίσουν εξοχικά και όχι για να αγοράσουν νέες μηχανές. Η πραγματική προέλευση αυτής της νοοτροπίας έχει ενδιαφέρον να διερευνηθεί, όμως αυτό ούτε του παρόντος είναι, ούτε αλλιάζει τα πράγματα σήμερα.

Σήμερα, πολύ απλά, συμβαίνει το μόνο που θα μπορούσε να συμβεί: αυτή η παρακμή και η κακοδαιμονία, η οποία γεννά όχι μόνο τους τηλεοπτικούς καυγάδες (πίσω από τους οποίους λίγοι γνωρίζουν τι πραγματικά κρύβεται), αλλά και τους νεόπτωχους που αγόρασαν τις μετοχές του κυρίου τάδε στα 20 € και σήμερα αποτιμώνται σε λίγα λεπτά. Γεννά την "ανάγκη" για "ελαστικές εργασιακές σχέσεις" τις οποίες οι εργαζόμενοι στην πληροφορική βιώνουν εδώ και χρόνια, την ανάγκη για "ημιαπασχόληση", εκκαθάριση εταιριών, και πολλή συναφή εντός και εκτός του στενού χώρου της αγοράς της πληροφορικής.

Το "σωσίβιο" του 3ου ΚΠΣ τελικά δεν φαίνεται να απέδωσε τα αναμενόμενα. Όμως, συνολικά η αναμονή της αγοράς σχετικά με το 3ο ΚΠΣ αφορούσε δουλειές που θα γίνονταν ή θα γίνουν στο δημόσιο τομέα. Εδώ εντοπίζεται ένα από τα κυριότερα χαρακτηριστικά της αγοράς αυτής: στρέφεται σε δυσανάλογα μεγάλο βαθμό στο Δημόσιο και τις Τράπεζες, και παράλληλα εκδηλώνει σημαντικά δείγματα εσωστρέφειας. Με το τελευταίο εννοούμε τις ανταλλαγές υπηρεσιών και προϊόντων εσωτερικά στους ομίλους, οι οποίες κάθε άλλο παρά κακές είναι, όταν, όμως, δεν αποτελούν το μεγαλύτερο μέρος της επιχειρηματικής δραστηριότητας των μελών ενός ομίλου. Το μεγαλύτερο μέρος της δραστηριότητας αυτής και της ενέργειας γενικότερα, οφείλει να κατευθύνεται έξω από τον Όμιλο, πράγμα που δεν φαίνεται να ισχύει σε ικανό βαθμό διότι αν ίσχυε, δεν θα ευρισκόμαστε σήμερα στην παρούσα κατάσταση.

Το ίδιο, όμως, ισχύει και στην ευρύτερη εθνική κλίμακα, δηλαδή σε όλη τη (νέα και παλαιά) οικονομία. Η φιλοσοφία του καταμερισμού της εργασίας απαιτεί όλη η πυραμίδα ή καλύτερα το πλέγμα των σχέσεων μεταξύ των φορέων της ελεύθερης αγοράς, να καταλήγει στην υποστήριξη παραγωγικών δραστηριοτήτων, επωφελών για την ευημερία των πολιτών. Δεν μπορεί όλοι να ανταλλάσσουμε μεταξύ μας υπηρεσίες αμφίβολης προστιθέμενης αξίας, χωρίς ποτέ αυτή η προστιθέμενη αξία να μεταφέρεται σε δική μας παραγωγή ή σε ισοδύναμη αγοραστική αξία προϊόντων που παράγουν άλλοι. Σε μια κλειστή κοινωνία, ας πούμε ενός χωριού, δεν μπορεί να υπάρχουν μόνο εμπορικά καταστήματα και τράπεζες: κάποιος πρέπει να παράγουν, διαφορετικά, ο μόνος τρόπος για να λειτουργήσει το σχήμα είναι το χωριό να γίνει σε όλη την περιφέρεια γνωστό για την αγορά του και να έρχονται και άλλοι να πωλούν σε αυτή τα προϊόντα τους. Για να ευημερούν οι κάτοικοι του υποθετικού μας χωριού, θα πρέπει η υπεραξία που παράγει η όμορφη αγορά τους, να τους προσφέρει την αγοραστική δύναμη να απολαμβάνουν

προϊόντα και ας μην παράγουν οι ίδιοι. Για τις υπηρεσίες της νέας οικονομίας (πληροφορικής, χρηματοοικονομικές, προστιθέμενης αξίας, κλπ) που παρέχονται από τις ελληνικές επιχειρήσεις μπορεί κανείς να υποστηρίξει ότι αυτό ισχύει, δηλαδή ότι η υπεραξία που παράγουν είναι τέτοια που δεν χρειάζονται πρωτότυπες παραγωγικές δραστηριότητες ούτε στον τομέα του λογισμικού ούτε αλλού; Μάλλον όχι.

Αυτό μεταφέρεται και στο διεθνή καταμερισμό εργασίας. Οι αριθμοί που αποτιμούν τη μείωση των ελληνικών εξαγωγών (όχι μόνο λογισμικού, αλλά και προϊόντων του πρωτογενούς και δευτερογενούς τομέα) έχουν πάψει να αποτελούν είδηση. Τι άλλο χρειάζεται για να υποψιαστεί κανείς ότι το πρόβλημα δεν είναι προσωρινό, ούτε οφείλεται σε συγκυρίες, αλλά είναι πολύ ουσιαστικότερο και αφορά τη στρατηγική τοποθέτηση της αγοράς του μικρού μας χωριού μέσα στο συνεχώς μεταβαλλόμενο διεθνή καταμερισμό εργασίας; Στο μέτρο που δεν βλέπουμε τα πράγματα από μια τέτοια οπτική γωνία, θα εισερχόμαστε ολοένα και βαθύτερα στην περιδίνηση των ανταλλαγών υπηρεσιών "μεταξύ μας", στην αναζήτηση κάποιου έργου από το Δημόσιο, στις αλληλοκατηγορίες για τιμολόγια-"μαϊμού", στην εξαθλίωση των εργασιακών σχέσεων και στις αναλύσεις και "αποκαλύψεις" όταν και μόνο όταν αυτές εξυπηρετούν (και) κάτι άλλο.

Β.Βεσκούκης